

ERDÉLYI HÍRADÓ

Szombaton, Július' 4-edikén, 1829

Buenos-ayres (Délám.) — Spanyolország — Nagybritannia — Frantziaország — Austria
Olaszország — Hartzmező — Erdély — Külömbfelek.

Buenos-ayres (Délám.)

Egy Journál-tzikkelyben, mártz. 10-edikéről, e' van: "Kitanúlván az országglószék, hogy az elébbi országglószék' fe'kezete minden módon próbálgattja a' békételenséget hosszabbítani; tehát, febr. 24- és 25-ödike között volt éjjel megfogatták és egy hadi-hajóra vitték ezeket: D. Juan Ramon Balcarte, elébbi Hadminister; Don Victoria Gaveia de Zuniga, Dorego alatt a' Congress' Elöl-ülője; Henrique Martinez, Gen.; Don Thomas Anchereno, Juan Anchereno, Espetasio del Campo, Manuel Herme-negildo Aguirre, Francisco Augustin Wright, Manuel Vicenis Maze, Jose Barres, Thomas Iriarte, Obester; Jose Martinez, Obeslajtinant. Mind Patagoniába (Amerika' déli tsúttsa) viszik őket a' tsendesség' helyre-állásáig. — Egy Vég-zés szerint, febr. 29-edikéről, megtiltatott az útzánvaló kalapírozás, és a' kit rajta-érnek, lovát 's szerszámját (Sattel und Zaum) elveszti. Tegnapelőtt kapta-nyakon ez a' rendtartás a' Gouverneur' Adjutánsát; és, minthogy a' ken-gyel, a' haza' szokása szerint, ezüsből volt, jó martalék lett ez a' politzia-szolgá-nak, ki annak felét kapja. — Rauch Obestert, egy Weinheimi német-fit, Gen. Komendánsá tették az Alföldön. Két ezer Indust civilizált már ez a' derék vi-téz, barátságosan. A' fővárosban a' leg-nagyobb tsendesség uralkodik. Nagyon

dítséri ez a' Journál a' mostani ország-lást, mindenekkel-köz szabadtság van.

Cubasziget (Spany. Északám.)

Cubai tudósítások szerint, ezen sziget' földi hadi-ereje, áll most 25,487 emberből; a' tengeri erő pedig: 2 liniahajó 74 ágyús; 3 fregatte, ketteje 50-es, egy, 40 ágyús; 3 brigg, ketteje 22, egy, 18 ágyús; 1 Shooner 5, öt pedig 1 ágyús. Ezen a' 14 hajón, van mindössze 3470 ember hajóvéd. A' sziget' egész jövedelme, az utóbb múlt esztendőben, 7,704,000 dollarra ment. A' behordás, ment 18,400,000 dollarra, a' kihordás 12,704,000-re. Fejér lakosa, van a' szigetnek 64,621, színes pedig 47,402, együtt 112,023 szeméj. A' sár-ga hideg 100-at lelt-ki, megholt köz-zülök tsak 4.

Spanyolország

Mádríd, jún. 1. — Mindennemű egyesület és vallásos társaságok, vete-kedve bizonyították alázatosságokat a' halotti tiszteleteknél, mellyeket Amalia Királyné' emlékezetére tesznek. A' Király, minden búja mellett is, szakadatlanul a' Státus' dolgaival ügyelődik. A' Keréskedő-törvénykönyv már kinyomtatott. A' Kerületekre-osztásnak is vége van, és minden órán gyakorlásba fog indulni. Egésszen a' József' (Buonaparte) ország-lása alatt volt plánum szerint ké-szült 's botsáttatott a' ki. Biscaya és Na-varra tartományokkal is rendin vannak

minden nehésségeket elhárítottak. Így tehát már, az egész Spanyolország' felosztása egyszerű lesz: a' privilégialt tartományok is tartoznak ezután részt-venni az új katoná-adásban és sok regementeket állítani-fel, a' mi ekkorig nem-volt. A' vámszedő helyet is tsakugyan a' pyrëneumokhoz szállították már most; a' mi elébb nagy nehésségekre akadt volt. — Cadizból írják, hogy a' Barbarusok temérdek fogdosó-hajókat készítenek-fel.

Nagy brit annia

A' frantzia Messenger, jelenti a' londoni beurse-hírek között, hogy a' Cityben olyan emberek állítják, a' kiknek azt leginkább kell tudni, hogy az ánglus országfőszék olyan hajlandósággal van, hogy a' békesség meg ne háborittasson; és a' Malcolm Admirálhoz küldött utóbbi parantsolatoknak semmi ellenséges ijesztető tzelja nem volt.

Wynn Úr által adott az első hazának, jún. 5-ödikén egy Kérelmet, 116 Muhamedanus és 128 Indus' részéről, kik azt kéri, hogy Keletindia' bennszületettjeinek engednék azt a' just, hogy a' nagy Jurynak Tagjai lehessenek. Sok Beszélők, kedvezőleg nyilatkoztak ki a' kérelem mellett, 's a' többek közt azt jegyzették-meg, hogy a' Bennszületettek, már az I. György' országglása alatt bírtak azon jussal, hogy mind-a' két Juriesben (Esküttek' Tanátsában) ülhettek, és hogy azt, tsak 1784-ben vették-el ismét tőlök. Sir J. Mackintosh kimutatta örömét azon, hogy mindenik Beszélő, egy olyan tárgy felett foljő értekezésben, mely 80 -- 100 millió embert illet, oly' békére hajló lélekkel bír. Külömben, meg van győződve affelől, hogy a' világ' históriájában semmi más példája nem találhatik egy meg-nem-szorított és távol-fekvő ország-

lőszéknek, a' mely oly' jól kormányoztatnék mint a' keletindiai. Ere, azoi Parlamenttagokat illető bill olvastatott fel harmadszor, a' kik Keletindiakon szolgálatot vesznek-fel.

O Councel Urat, ezt a' — Dublini Journal szerént, halhatatlan Patriotát szörnyű nagy pompával vezették-be, Londondból haza-jöttekor, Dublinba; többször volt 50 ezer nézőjénél.

A' Jöreménység' tsútsától érkezett levelek szerént, mártz. 28-adikáról, olasz szokatlan forróság uralkodott ott, hogy a' thermometrum, árnyékban, 110 fokig emelkedett.

A' mellett hogy egy Journal úggyal erősíti O'Connel Úr' bizonyos választatását a' júliusi új választásban a' Clarendon Grófság' részére, mint ha már meg is volna; egy másik azt állítja, nehogy is fogják őtet választani; a' 40 shillinges birtokosok' tehetetlenné-tételjeként tsaknem kikötőleg a' protestánsok' kezébe adta az irlandi Grófságok' képviseletét. — Villaför Gróf hajóra ült 8 vagy 10 Tisztel Terceirába menetel-végette, hogy ott a' Fővezérséget felvegye.

London, jún. 6. — A' Cityben liniahajó' és 2 fregatte' elküldéséről beszélnek a' közép-tengerre, mely minden órában megesne. — A' Times' auctoris beszéde mellett, ilyen-formában szoll a' Courier; mintha az ő' beszéde az országfőszék' szava volna, — az idegen Fejedelmek igen jól tudják azt, hogy Anglia, a' mellett hogy a' békesség szívéből óhajta, tudja is, akarja is, a' fegyvert elő-venni, ha ezt az ő' bethülete és haszna kívánja. De ekkorig még, bethületére, se hasznára nem tette ember kezeit, és a' haza, tsendes lélekkel rá-bízhatja magát az Őfge' országfőszék' gondviselésére és hazafijúságára annak meghatározásában, ha valjój

azon indító-okok, mellyek más Hatalmak' tselekedeteit vezetik, kívánják-é, hogy Anglia az ő' békés állását megváltoztassa. — Hivatali feladások szerint, van Irlandban 12.125,280 hóld mivel föld (1 acre = 11000 □ öl); 4.900,000 mivelten, de mivelhető; 2.416,664 teljességgel mivelhetetlen; mind-együtt: 19.441,944 nyilas föld.

Az ángl. Courier azt akarja elhiteni magával, hogy a' persa katonaság beütött volna a' muszka birtokba, és némely tudósítások szerint, el is foglalt volna már két olyan várat, mellyeket az utolsó békekötésnél a' Muszkáknak engedtek által. — Egy audentzián, melyet Aberdeen Gróf engedett a' Keletkereskedők' Küldötteinek, azt mondotta ezeknek a' Gróf, hogy a' britannus országlószék megesmérte a' Dardanelle' berekesztését; de semmi esetben nem egygyezik-meg annak további kiterjesztésében, és az ángl. Adm. vett is már ez eránt parantsolatot.

Jún. 9. — Az a' hír, hogy a' Parlament' bezárása után nagy ministeri változás fogna lenni, még-sem szünt-meg. Ezt ugyan, nem hiszik; de annyi még is bizonyosnak láttzik, hogy Well. Hg., mint Első-Minister, Whigs-al akarja elegyíteni a' Ministeriumot, kik között már most senki-sem vonogattja magát, hogy az ő' zászlója alatt szolgáljon, mióta az emancipatio-hartzot megnyerte. Még azt is állítják, hogy Brougham Urat az első bírói hivatallal kínálták-meg. Az egész Tory - és Egyház-pártra, nem tarthat többé számot Well. Hg., éppen olyan ellenségesen és méreggel állanak most neki ellenében ezek, mint egy-időben ő-maga azokkal együtt, Canning Úr ellen állott. Jól tudja ő, hogy azok semmit nem fognak elmúlatni, hogy az ő' rendszabásait tsúffá tegyék, a' hol tsak

egy mákszemnyi nyílást látnak a' győzödelemre. Ilyenek az okai, hogy ő, idejében, a' jövendő Parlament-ülés előtt, újj erőt szerez magának a' Whigfelekezetből; ne-hogy a' Ministerek' hasznos lépései, intselkedések által, kárára fordúljanak a' hazának.

Frantziaország

Az Aviso de la Mediterranée (Hír-adó) jelenti Toulonból, hogy a' két bombihányó, Cyclops' és Vulcán' felkészítését azon systemán kezdik, mellyet az Acheronnál követtek, 's azt teszi hozzá, — nagy gondal dolgoznak Algier' ostromlása planumán. Rigny Adm. igazgatná a' hadiszállítványt.

A' Gazette jelenti Bastiából (Korsika) máj. 50-adikáról: "Két Nápolji, úgymond, Paschal Russi szántóvető, és Anton Galotti, vólt-Tiszt, kiket 1828-ban a' salermoi vidéken vólt politikai békételességbeli részvételéért nyomozóba vettek, az ő' ellenek intézett leskelődéseket elkerülték és Korsikába szöktek. Megtudván a' nápolji országlószék az ő' hol-léteket, kívánta ezen egyes emberek' kiadását és megnyerte. Máj. 23-adikán este, vasmatkát vetett a' nápolji brigg, il Calabrese, az ottani kikötőben, és újjra kérte ezen szökevények' kiadattatását. Híjjába' próbálták a' Préfectust ára kérni, hogy elmenetelét Párisból érkezendő utóbbi parantsolatok' megérkezéséig (Toulonon által) halassza. A' két Nápoljit hajóra tették 29 és 30-adik köztváló éjjel.

A' Constitutionnel azt írja Lissabonból, máj. 27-edikéről, hogy egy szakasz rabot, kiket San Julian' tömlötzebe vittek, 200 miguelista néptsoport megátmodott és megölt közzülök egynehányat. Más fogjokon is sok gyilkolások történtek, és általjában 60 ember hólt volna így meg. Máj. 26-adikán kifosztottak a'

gyilkosok egy bóltot, a' ház' gazdáját megölték, a' bóltos Kommiss-t megsebesítették. Más szerentséltenekeket méjj és nedves tömlőtökbe raktak, a' hol elébb halnak-meg mint-sem D. Mig. törvényszék' elébe állíttassa.

Austria

Béts, jún. 22. — Az 1-ső Szám alatt elkezdődött, újjontan kinevezett Nagyméltóságú Tsillag-kéresztes Dámák' laistroma:

Kinszky Vilhelmina Hertzezné, szül. Colloredó Mansfeld Grófné. — Harrach Anna Grófné, szül. Lobkovitz Hertzezné. — Sennyey Mária Ersébet Báróné, sz. Nádasdy Grófné. — Zichy Ludovica Grófné, sz. Pálffy Grófné. — Bánffy Johanna Grófné, szül. Schilling Constadt Báróné. — Herberstein Mária Antónia Gr., Udvari Dáma, Sófía Tsász. Fő Hertzeg Asszonynál. — Bethlen Karolina Gr., sz. Bornemisza Báróné. — Tagouhi Francisca Lucía Gr., sz. da Lacerda Assz. — Zichy Mária Gr., sz. Széchényi Grófné. — Hunyady Julianna Gr., sz. Zichy Grófné. — Gyulai Antónia Gr., sz. Wratislaw Grófné. — Erdődy Henriette Gr., sz. Chamaré Grófné. — Chamaré (Harbuváli) Kajetána Gr., sz. Erdődy Grófné. — Bornemisza Klára Báróné, sz. Mikes Grófné. — Krassicka Julianna Gr., sz. Muiscek Grófné. — Vilette Alexandrina Gr., sz. Dampierre Markisné. — Belrupt Sófía Gr., sz. Nugent Grófné. — Pralorme Gr., sz. Sz. Marsan Grófné. — Saint Genois Johanna Gr., sz. Trach Báróné. — Robilant Mária Gr., sz. Waldburg-Truchsesz Grófné. — Nimptsch Theresia Gr., sz. Marcolini Grófné. — Coudenhoven Augustza Gr., sz. Lövenstern Grófné. — Vallis Mária Gr., sz. Hoyos Grófné. — Ocskay Karolina Báróné, szül. Seldern Báróné. — Berechtold Ludmilla Gr., sz.

Wratislaw Grófné. — Pongrácz Anna Gr., sz. Ns. Motesiczky. — Defin Eleonóra Báróné, sz. Auersperg Grófné. — Auersperg Aloizia Gr., sz. Hallerstein Báróné. — Hackelberg Theresia Báróné, sz. Abensperg és Traun Grófné. — Ingelheim Antónia Gr., sz. Westphalen Grófné. — Széchényi Emilia Gr., sz. Zichy Ferrari Grófné. — Palmerano Anna Grófné, sz. Vendramin Calergi. — Sobeck Seraphina Báróné, sz. Ceschi Báróné. — Annoni Leopoldina Grófné, sz. Cicogna. — Colloredo-Mels Laurina Gr., sz. Colloredo-Mels Marchesa.

Triest, jún. 9. — Dalmatiából nyugodt gosztalóbbak a' tudósítások, az uralkodó szükség-felől az élelembeliekre nézve, miolta a' Tsászár Öfge' atyai gondoskodása elkezdett ott munkálkodni. Után gyan is, a' szegényebb népség fizetés nélkül veszi az ő' tartásárávaló szükségeseiket; a' vagyonosabbak pedig illendő áron szerezhetik be magoknak a' szükségeseket. A' dalmatziai partokon újj munkásságot nyér a' kereskedés, és az országglószék rendszabásai által, mellyel szerént júl. 1-ső napján, mikor a' monarchia' kikötőiből jövő által-szállított áruportékák az által-menő vámtól szabadsok maradnak, annál-vidorabb lessz azok. A' mi' városunk különösen nyér ezen kedvezés által, fontosságában; és soha Ház (azaz, kereskedő), kiknek költöztetnie kellene, elhalasztják azt az említett időre, hogy ezen kedvezésből hasznot vehessenek.

Olaszország

Róma, jún. — 4. — Máj. 24-edikén azon nap, a' mellyen VII-dik Pius Rómába vissza-került volt, s azon napra egy különös Mária-innepet állított-fel. Auxilium Christianorum tódalék-név alatt, szállott-be a' mostani Pápa Öszes

is a' Lateranumba, az említett innep-naphoz tartozó pompával.

Hartzmező

Itt van az a' muszka győzödelem, hivatali módon is, a' melyről a' múlt fel-esztendei Híradónk' 52-dik számjában, Hartzmező fenn-írás alatt, a' 459-edik lapon már szóllottunk, sőt ha még akkor, mikor azt vettük, az 51-edik szám készen nem volt volna, ebbe mehetett volna az.

Jún. 11-edike volt az, mikor Diebits Gróf Gen. a' sumlai köfalak alatt a' török hadsereget le-Diebolta (jó lessz elébb a' mondott 52-dik számbeli tikkelt megolvasni). Annak jelentésére hogy a' Nagyvezír ezt a' felsantzolt tábort odahagyta és Pravadinak vette úttját, Diebits Gen. jún. 5-ödikén útnak indult Silistriából, hogy a' török hadsereg' közösülése ellen dolgozzon, 's vissza menetelét elmetzhesse. Ez az, éppen oly vakmerő mint ügyes fordulás, a' legtekéltebb kimenetelű korszakot tartalmazta. Három elfarasztó mars után, megérkezett a' kommandirozo Gen. a' madarai-völgyön, 's megtudta, hogy a' Nagyvezír, egy foganatlan próbatétel után Pravadi ellen, Jenibasaban tartózkodik, oly' tzállal, hogy Sumlába vissza menjen. Valóban hagyogatta is el más nap a' markovtsai hegyvákányokat; de azonnal megtámolták azt úttjában, 's vissza verték azon hegy-méjjségekre. Elvesztette az itt, egy legkegyetlenebb tsata után, az egész ágyúságát, mely 50 ágyúnál többől állott, minden hadi-szükségeseit, bagásiáját és nagy eleség-gyűjteményét. Az ő 55,000 emberből álló hadserege, melyben 20 reg. kitanúlt gyalogság volt, egészen elszélesztetett; a' mi ezekből a' fegyvertől megmenekedett, feloszlott és az erdőségekre futott. — Ezen tudósítás vivője, Trubetzkoj Hg.

Diebits Gróf Adjutánsa, elindult a' Hartzmezőről nyomon a' tsata' végezetével. Az ellenség' halottja, sebesse és fogja nem volt még akkor számba-véve.

Az odessai Journal jún. 6-odikáról elő adja a' két ellenség' hadi-hajói közt a' fekete tengeren történt dolgokat, a' muszka hajóserég' egyik Tisztje' szava szerént, oly' forman, hogy az a' hallatlan vitesség tudával vetekedik. — Tegnap' (máj. 21.), úgymond, reggel, tudósított minket Standard fregatte, hogy a' fekete-tengeren egy, 18 hajóból álló török hajóserég mutatta magát, melyek közt 5 liniahajó is volt. Keletről jöttek azok, 's úgy láttott, mintha Penderacia-felé fordúlna, hogy a' Skalovsky Kapitány' Osztálját megtámolja. Meglátván a' Stándard azok közt egy 110 ágyús és egy 74 ágyús hajót; eszméltette Orpheus és Merkur briggeket, hogy húznák vissza magokat, 's maga, Sizebolba vitorlázott. A' Merkur, mely ezen intésekre nem vehette hasznát, közrevette a' két liniahajó, és nyomon elkezdette azt erőssen lövöldözni, hosszú ideig: hanem, este azt vették észre, hogy a' Merkur az első igazodásnak tart, midőn az ellenség hajói másfelé mentek: melyből azt hozták ki, hogy kiszabadíthatott ebből az egyenetlen viaskodásból. Ezen esetről Adm. Greigh tudósítatván, mindjárt a' tengerbe botsátkozott 6 liniahajóval, hogy az ellenség' úttját a' Bosphorusra, elvágja, ha még oda be nem mehetett volna. Mindjárt meglátunk egy brigget, melynek minden vitorla-féléi össze-szakadt, 's a' teste össze rontatott, 's nagy tsudálkozásunkra, ráesmértünk hogy az, a' Merkur. Egy 5-fedeles, mellyen a' Kapudán-Basa volt, és egy más adm. hajó, 74 ágyús támolta azt meg. Ezen kétségbe-ejtő állapotban meghatározták a' Tisztek egy-

akarattal, hogy a' brigget addig védelmezik, valamig el nem ül; és mihelyt az erejek ellankadna, egy ellenséges hajót meghágnak, 's magokat azzal együtt felvetessék: de ezen rémitő extremitástól (végső szükségűl) megmentette őket a' Gondviselés. — A' Kapudán-Basa oly' közel ment a' briggehez, hogy ennek muszka nyelven kiáltotta, — borítsa-le zászlóját és húzza-be vitorlát. De ennek vitéz Komendánsa, Kazarsky Úr, valamint az ő' alattvalói egy egész lövettel és hurrah-kiáltással feleltek. Elkezdődött a' hartz, 's tartott, ámbár rettentő vólt a' külömbőség, egy óráig, mikor a' briggről ellőtt egy gojóbis a' Kapudán-Basa' liniahajója' első nagy árbottzát (Fockmast, misaine) megsértette, mely sietve szaladt-el. Ez a' szerentsés lövet nem húzta-ki a' brigget a' veszedelemből. A' 74 ágyús liniahajó megkettőztette az ő' tüzét, 's annyira ment, hogy a' brigget felgyújtotta; de szerentsésen előtoltak azt: hanem, oly nyomorúlt állapotban vólt az, hogy nem ketsegtelheték magokat annak további fenn-úszásával. Ugyanezért töltöttek is már pisztolokat, hogy vitéz tengeri-embereink, kétségsbe-esett elszánásokot végre-hajtsák. Egy második gojóbis, mely szintolylan szerentsésen talált mint az első, ketté lőtte a' nagy árbottz' vitorlatartó nagy gerendáját 's széjjel szaggatta a' kosarat, mely által a' segédvitorlák lehullottak, és olyan zavar lett, hogy az ellenség sietve szaladt-el. — Így védelmezte magát egy 18 ágyús brigg *)

* A' hadihajókon a' hajó' népe tsak egyik oldalon készül az ütközethez. Ha két oldalról lövöldöznek; úgy, minden két ágyúnak tsak egyike dolgozik. E' szerént, a' Merkúr-nak tsak 9 ágyúja vólt, hogy 92 ágyú' tüzenek feleljen. Hát ha még a' kaliber' (ágyú-bőség) külömbiségét meggondoljuk; által-láthatni, hogy

két török liniahajó ellen, 's kénszerítette azt, a' hátrálásra. A' hajókázás' históriái nem hoznak-fel a' hadi-tettnek hasonló példáját, 's oly' rendkívülvaló az, hogy nehéz neki hitelt-adni: de, nem tsak nehéz, hanem tsupa lehetetlen, a' nélkül, hogy a' két linia-hajó' equipage-át gyáva poltronoknak ne tartsuk. Az a' vitesség, megrettenhetetlenség és hőségi maga-elszánás, mellyeket a' Kapitány, a' Tisztek és Matrótzok ezen esetnél kimutattak, ditsősségesebbek ezeü győzödelemnél. — Tsak-már, alá vólna ennek a' tudósításnak írva — Coram me M I

Két tudósításban számot-ád Skalovsky, első rangu Kapitány, Greigh Admirálnak, május' közepén történt tengeri tetteiről. Két újj török hadihajót vet magának tzelba, hogy vagy elvegye, vagy elrontsa, egy nagy hajót Penderakliában egy korvettet pedig Aktsektar falunál mindeniket most botsátották-le a' hajóműhelyről. Leírja itt hosszason, hogy rendeltek-el a' hajók' menetelét, mellyek ezen dologban elő-fordúlnak. A' hajók ezek vóltak: Pospesnoi, mellye a' fő-Kapitány az említett faluhoz küldött; maga pedig Penderacliba ment a többi hajóval: Eszaki Sas, és Zlatousz János liniahajók, Standard fregatte, Mingreliu brigg. Elég az, hogy Penderacliban, sok mindenféle nehéz de sikertelen próbák után, ára került a' sor, hogy a' porondra ült, de el, nem süjtödött török hajót gyújtsák-meg. Ámbár ezt rettentő ágyú- és puskatüz között kellett végre hajtani; az első megszólaltára, még is annyin állottak-elő ezen bátor vitézek közzül, hogy a' kik előbb ígérkeztek, azokat kellett választani. Egy kis tsónakra ültek ezek, 's eveztek az ellenség' hajójához, rá-szegezgették a

a' Merkúr egy ditsősséggel teljes tsatát állotta ki, harmintzorta nagyobb hadi-erő ellen.

hajó' oldalára a' gyújtó-ingeket, megkenték szurokkal, 's meggyújtották. Már 10 óraker körül-fogta a' török-hajót a' láng. Ezen hajó senmvivé-tétele, nem maga volt, a' mi kárt az ellenségnek tettünk. Egy tsupa újj hadi-szállító-hajót és 15-nél több másféle hajót fúrtunk fenékre (süjlesztettünk-el keresztül-lövés által), és sok épület-fát szaggattunk darabokra az ágyú által. — A' második tudósításában, máj. 12-dikéről, 8 ellenséges hajó' elpusztításáról beszéll Siliben (vagy Kiliben, a' fekete-tenger' ásiái partján, a' bosphorushoz mintegy 12-15 mértföldnyire.)

Erdély

Kolo'svár, júl. 2. — Tegnap', esteli 9 és 10 óra között, itt a' városban, különösen a' felházakban, tapasztaltak, a' kik a' szobákban tsendességben voltak, Földrengést. Hogy ez bizonyos, erőssítheti az itt következő, úgy láttzik, a' rengés' derekáról, vagy legalább sokkal nagyobb erejéről, itt derek' hazaszerető Magnástól került igen betses levél: —

Szamosújjvár, júl. 2. — Mint Hazaszerető 's annak ügyétbaját szívenmen viselő hazafi, hazafijúi kötelességemnek tartom tudtára adni Uraságodnak 's így az egész kedvelt Hazának is, hogy a' legközelebb elenyészett késő este 9 és 10 óra között, itten a' várban, a' föld' megrázkódásának bizonyos jelei tapasztaltattak. Nevezetesen: a' hálószobámban álló egyik köntös-téka, a' rajta álló égő gyertyával együtt, hirtelen megrázkódott; az ablakok, a' sallukkal együtt, tsikorogni kezdettek; a' Vár-Physicus Úr' szállásán (ki a' várban lakik), a' madarak a' kalitzkában repdesni kezdettek, szobája' alpadlattjai (padimentoma) retsegtek; a' Katonák' kaszárnyájának egyik szobája gerendás lévén, ezek a' gerendák is megrázkód-

tak; a' toronybéli középszerű harang két versen megkondult. Egy szóval, a' fenn írt változásokat, velem együtt, a' vár' sok más lakosai is érezték és tapasztalták. — Hálá az Égeknek, hogy a' fenn-írt tünemény, legkissebb szomorú következt maga után nem hagyott: melytől Hazánkat őrizze is az a' Nagy-Felség, ki a' világot kórmányozza!

Külföldi élekek

Brunel Urak, Apja és Fija (a' Tunnel' építői), egy újj erőt találtak-fel, mely a' gőz' ereje' elnyomásával fenyeget; a' szénsavany az, a' Faraday Úr' feltalálása szerént. A' machina, a' melyre ez az erő dolgozik, egyszerűbb a' gőzmívnél, nints kitéve a' történetnek, hasonló környületek között mindég egyforma erőt mutat, és négyszeres öltösb. Brunel Urak 1200 font sterlinget költöttek már ezen készség' tökéletesítésére.

Nagy gyémántot a' mely 36 karatnál többet nyomna, nem találni többet Európában 19-nél. A' portugalli koronának van két készíttelen gyémántja; melyek közzül egyiknek felszámlált betsi 5.699,800, a' másiké 5.698,000 font sterlingre megyen.

Persiában egy sálon (hosszú keszkenőn) dolgoznak most, melynek a' prémje igazi gyöngyökből fog állani. Az ahhoz szükséges gyöngyök, a' mi' pénzünk szerént, 80 ezer ezüst forintot érnek.

Máj. 29-edikén holt-meg Genfben az a' híres-nevezetes ánglus Kimikus, Sir. H. Davy gutaütésben. Olaszországból jött ő, feleségével együtt visszafelé. Született ő 1775-ben vagy — 76-ban, Penzance-ben (Cornwall) és ott, 's a' Cardew' Dr. iskolájában, Truroban (Penzance-hez nem messze, keletre) neveltetett. Elrendeltetése volt, hogy Patikáros legyen, 's elkezdette tanulása' idejét haza-városának egy officinájában.

Itt tettettek-még először az ő meghatározó ügyességei a Kímiára, melyek amaz esméretes anglus Orvos Beddoes' figyelmét felébresztették, ki az ifjú Davy-t a nem-régiben Bristolban (a' hol Beddoes lakott) felállított orvosi Intézetnek megnyerni igyekezett. Egy Munka, melyet Davy ott tartózkodása alatt kiadott (Chemical and philosophical researches chiefly concerning nitrous oxide and its respiration, 1800. 8°) és az a' meglegedés, melyet az ő tanításai Bristolban nyertek, azt mivelték, hogy a' londoni Intézet' Directorai ő-eránta figyelmesekké lettek, és az abban tartandó tanításokat a' Kímiáról őreá bízták. Ettől-fogva hágott az ő' literaria elhíresedése hovatovább feljebb. Az 1812-dik esztendőben, házasságra lépett egy Misz Apreece-vel, ki neki szembetűnő vagyont vitt, de a' kivel' nem volt neki igen szerentsés házastársi élete. Tsakhamar ezután, Kavallérságra (Ritter, Chevalier) emelte őtet a Király, és már most letette a' londoni Intézetbeli kémiai Professorságot. Az ő' tántorgó egészsége, kényszerítette őtet az utolsó esztendőkben, az angliai climát az olaszországi jámborabb levegővel feltserélni, és ezen országból vissza-utazásában, mint feljebb említők, volt az, a' hol őtet Genfben (Genevában) a' halál magához

siettette. A' kímiairól írt számos Munka (Elements of chemical philosophy, — Elements of agricultural chemistry = Földművelési Kímia 'sat. *) és hasznos találmányai, melyek között nevezetesen a' Bátorság-lámpás a' Bányászoknak a' legmegkülönböztetettebbekhez tartozik, örökre bizonyossá tesznek neki egy maradandó nevet a' tudományok' históriájában. Az ő' utolsó, neve nélkül kiadott Munkája, volt egy írás az ő' kedves időtöltéséről, a' halászatról és a' horgászásról: Salmonia or the days of fly fishing.

Egy a' kolosvári derék Orvosok közül, a' Mértéktárnak, már az első árnyékán, — szüksége lévén reá, — kívánta előre tudni mekkora legyen az a' párisi régi linea (geometrica), melyhez az egész tudós világ a' maga' hosszaságmértékét, mint normához, szabja. Béts, a' B. betűben, a' hol ezt megfogjuk látni még, későbbre következvén, előre mondjuk, hogy 1 bétsi talp, vagy 12 hüvelyk vagy 144 linea = 140. 126 767 régi párisi linea = 140.1/8 illyen linea; vagy ismét a' bétsi talp 3.7/8 bétsi lineával röviddebb a' régi párisi talpnál.

* Senki nem demonstralta azt úgy ad oculum, hogy ez a' halhatatlan könyv még most is nem mindenikönknekvaló, mint M. V., mellé azt, két vagy három exempláron kívül, a' Forté dító' és Kiadó' ezer egynehány száz forint kárával vissza-küldötte, mint Subscribers.

Státus papirosok' Foljamatja.

		Ezüstpénzben			Ezüstpénzben				
	Jún.	22	23	24	London Jún.	10	12	13	
Bank-Oblig. 2.1/2pC.	54.—	—	54.—	—	53.7/8.	Consols, 3 pC.	88.1/2	88.5/8	88.5/8
Pengópénz-Obl. 5pC.	98.5/8	—	98.3/4	—	98.11/16	Stocks-Prémie, Sh.	66-67	—	—
Roths. 1820, 100f. CP.	162.7/8	—	—	—	162.7/8	Brasíliai Bons	57.1/4	57.1/4	57.—
Partial. 1821. Ua.	125.1/8	—	125.3/8	—	125.1/8	Buenos-Ayresi	—	—	—
Bankaktia, 1000f. CP.	1115.—	—	—	—	1117.—	Columbiai	—	—	—
Páris, Jún.	12	—	13	—	—	Mexikói	—	—	—
Consols 5 pC.	108.70	—	109.90	—	—	Portugalli	—	—	—
Ugyanaz 3 pC.	79.10	—	79.05	—	—	Muszkaországai	—	—	97.1/8
Bank-aktia, 2000 Fr.	—	—	—	—	—	Görögországi	—	—	—